

- xii. 6697. - 1942. iii. 12. - vegyes - nyelvs;
 6846 - " vi. 25. - kételes - me. nyj. pot;
 6894 - " ix. 18. - me. nyj. pot - nyelvs;
xiii. 7058 - 1943. ii. 19. - Tőstőmeti - római; pot;
 7086 - " iv. 15. - római; pot - szeds.

Dombóvárd Szabolcs m

1919 okt. 13 ref.

avatórki ábrint : 774.
 1942-43.

jogi: rite
 "

rep. 1943. v. 16.

A DEBRECENI N. E. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
 JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

634. 1942/1943. szám.

Évk: 1943 évi febr. hó 26-án.

Elsőref: _____

dr. ... Utóref: _____

Bizólatna kiadatik:

Dr. Bacsó Jenő

" Flachbath Jenő

profesor matematik.

Debrecen 1943. évi február 26-án.

Előjegyzés:

A. 1943 II/28

4 / 1 km
 e. i. déltől

Stavov

Előjegyzés

D. 1943. III. 5.

Stavov

Az ember élete elleni bűncselekmé-
nyek különleges eseteinek megítélése bűn-
tetőjogi szempontból.

Doktori értekezés büntetőjogi tárgy-
körből.

I r t a :
Balla Lajos
jogszigorló.

Debrecen. 1943.

Ψ a r t a l o m j e g y z é k :

- 1./ B e v e z e t é s . /:1-10 old.:/
- 2./ I. A kívánságra való ölés.
/:10-20 old.:/
- 3./ II. Az öngyilkosságnál való részesség.
/:20-27 old.:/
- 4./ III. Az amerikai párbaj. /:27-31 old.:/
- 5./ IV. A gyermekölés. /:31-44 old.:/
- 6./ B e f e j e z é s . /:44-46 old.:/

+++++++

F o r r á s m ű v e k :

- 1./ Dr. Angyal Pál: A magyar büntető-jog tankönyve. Budapest. 1912.
- 2./ " " " " A magyar büntető-jog tankönyve. Budapest. 1936.
- 3./ Dr. Edvi Illés Károly: A magyar büntető-törvénykönyv magyarázata. Bp.1909.
- 4./ Dr. Finkey Ferenc: A magyar büntető-jog tankönyve. Bpest. 1910.
- 5./ Dr. Kenyeres Balázs: A törvényszéki orvostan tankönyve. Bpest. 1925.
- 6./ Kéthely Sándor: Az öngyilkosság és az euthanasia. Bpest. 1923.
- 7./ Dr. Anagyal Pál: A magyar büntető-jog hatályos jogszabályai. Bpest. 1941.

Az ember élete elleni bűncselekmények
különleges eseteinek megítélése büntetőjo-
gi szempontból.

Büntetőtörvénykönyvünkben körülírt cselekmények, melyeket a büntető igazságszolgáltatás a körülmények mérlegelése után a cselekményre kiszabott büntetéssel megtorol, társadalomellenes magatartás. A jelenség nem tekinthető kizárólag társadalmi jelenségnek, mivel nem teljes mértékben a társadalmi jelenségek függvénye, hanem benne van az egyéni akarat is, mely többféle jelenség hatása alatt áll. Ezek a hatások lehetnek külsők és belsők. Külsők az éghajlat és a környezet befolyása, továbbá fizikai tényezők, mint a táplálkozás, ruházat, alkoholfogyasztás, végül itt említhetjük meg a szociális szempontokat is a külső tényezők körében. Szociális szempontból figyelemre méltó a családi állapot, a foglalkozás és a rendkívüli viszonyok. Hogy ezek

a tények mennyire beigazolódtak a gyakorlati életben, arra szépen rámutat a bűnügyi statisztika. Legkisebb jelentősége hazánkban a klimának van, mert ez a tényező egyáltalán nem gyakorol befolyást az egyénre olyan szempontból, hogy bűncselekmény elkövetésére bírná. A fizikai tényezők már jóval nagyobb mértékben érvényesülnek, mivel sok bűnöző hiányosan táplálkozik, nem ruházódik megfelelően és alkoholt is elég nagy mennyiségben fogyaszt. Az alkoholfogyasztás aztán oly nagy költséget igényel, hogy az, akinek megfelelő táplálkozásra és ruházódásra ^{lehetősé} lehetősége, alkoholfogyasztásra kiváltképen nem telik. A megszokott alkohol utáni vágyódás aztán bűncselekmények elkövetésébe sodorja.

A szociális tényezők jelentősége is elég nagy éppen azoknak a bűncselekményeknek elkövetése szempontjából, melyek értekezésem tárgyát képezik. Itt mindenképp előtte a családi állapotról kell megemlékezni. A családi kör egy kötött kötelék, mely egyházi, erkölcsi és törvényes kötelekeken alapul. Ilyen kötelékben az egyén már kevésbé követ el bűncselekményeket, mert a családi kötelék egyik legerősebb ellensége a kri-

minalitásnak. Nőtlenek sokkal nagyobb mértékben követnek el bűncselekményeket, mert a házassági kötelék rajtuk nem érezteti hatását.

A foglalkozás és a társadalmi állás is nagy mértékben befolyásolja az egyént a bűncselekmények elkövetése terén. Legtöbb bűnöző a munkások és cselédek közül tevődik össze. Cselédek körében történik férfiak részéről a legtöbb erőszakos nemi közösülés, nők részéről a legtöbb gyermekölés és magzatelhajtás. Az öngyilkosság is elég nagy számmal fordul elő ennél a társadalmi osztálynál, valamint az öngyilkosságban való részesség is.

Az amerikai párbaj, mely még értekezésem tárgyát fogja képezni, itt már nem fordul elő, tekintettel arra, hogy ezekben az egyéneken hiányzik a becsületbeli kötelesség teljesítése, ha az akár halál is. A külső jelenség egyik kategóriája azonban ráillik erre a társadalmi rétegre is. Ugyanis a statisztika azt bizonyítja, hogy amerikai párbaj bűncselekményt nőtlenek követnek el, főleg olyanok, akik távol állanak az otthonától és a család megbecsülésétől. Ezekből láthatjuk, hogy a külső tényezők mennyire számottevőek.

A külső tényezők mellett azonban még vannak belső tényezők is, melyeket szintén érdemes röviden ismertetni az ember élete elleni bűncselekmények különleges eseteinek ismertetésénél is. Belső tényezők: a faji jelleg, az öröklés, a kor, a nem, a lelki betegségek, valamint az utánzási ösztön is.

Büntetőjogi szempontból a faji jelleg nálunk főként a cigányságnál ütközik ki. A cigányok közül nagy százalék követ el bűncselekményeket. A magyar embernek vérében van a verekedés, ezért a falu népénél legtöbb testi sértés fordul elő.

Az öröklés jelentősége jóval nagyobb, mint első tekintetre látszik. Orvosi megfigyelések alapján megállapítást nyert, hogy megrögzött büntettes leszármazottai nagy százalékban hasonló büntettesekké válnak, mint elődeik. Ezzel magyarázható a külföldön már több államban bevezetett castratio és sterilisatio intézménye, mely lehetlenné teszi, hogy ily büntettesek utódot tudjanak nevelni s így a bűnözők számát növeljék.

A kor is erősen determinálja az egyént a bűncselekmények elkövetése szempontjából. Gyermek-

ölés, magzatelhajtás, amerikai párbaj, öngyilkosságnál való részesség főként 20-30 év közötti egyéneknél fordul elő. Az idősebb kornak már más bűncselekmények képezik fő témáját.

A nem szerint is lényeges különbségeket tehetünk a büntetettek között. A statisztika világosan rámutat, hogy a nő bűnösök száma jóval kevesebb, mint a férfiaké. Nőknél a gyermekölés, magzatelhajtás és a lopás leginkább közkedveltségnek örvendő tényező.

A lelki betegségek is nagy hatással vannak az egyénre bűncselekmények elkövetésénél. Az ideggyengeség, gyors ingerültség, a kéjhajhászás a kleptománia mind hozzájárulnak az egyén bűncselekményének elkövetéséhez.

Az utánczás jelensége különösen az utóbbi időben szembetűnő. Az alacsonyabb társadalmi osztályok még a bűncselekmények elkövetésében is utánozzák a magasabbat. Nagy jelentősége van itt az irodalomnak is, mivel az ugynevezett "ponyva regény"-ek olvasása, destruktív filmek nézése számos fiatalkort sodort a bűnözés útjára. Ennek meggátlása végett tiltotta el a magyar törvényhozás az ilyenmű irodalom forgalomba hozá-

talát, továbbá a színművek és filmek szigorú elbírálás alá helyezését morális szempontból.

A bűncselekményeknek ilyen módon, társadalmi szempontból való külső és belső jelenségi vizsgálata tette lehetővé az egyén bűnözése okának világos megismerését s ez eredményezte azt, hogy egy nagyobb bűncselekményi kategórián belül az általános büntetési tételektől eltérő, enyhébb büntetéssel sújtanak bizonyos bűncselekményeket. Így egy külön kategóriát képeznek az ember élete elleni bűncselekmények. Mint köztudomású, az ilyen bűncselekményekre elég szigorú büntetést szab a Btk. Ennek ellenére azonban kiemel pár bűncselekményt a törvény, melyeket az ember élete elleni különleges bűncselekmények csoportjába sorozza s az ily bűncselekmények elkövetőit enyhébb büntetéssel sújtja. Ezek a bűncselekmények a Btk. 282. 283. és 284. §§-ban vannak körülírva. Ezek a bűncselekmények a: kívánságra való ölés; b/. az öngyilkosságnál való részesség; c/. az amerikai párbaj és d/. a gyermekölés.

Lássuk most ezeket a bűncselekményeket egyenként:

I.

A kivánságra való ölés.

A kivánságra való ölésre a Btk. 282.§-a a következőket mondja: "Aki valakinek határozott és komoly kivánsága által biratott arra, hogy őt megölje, három évi börtönnel büntetendő."

Az ember szabad akarattal bír, amennyiben valamely ténykedésre jogosult, feltéve, hogy cselekménye a jogtalanság tényálladékát ^{nem} kimeríti. A cselekmény ebben az esetben jogos és hatályos is. Büntetőjogi körökben azonban már régen elterjedt az az álláspont és jelenleg már törvényekben is le van rögzítve, hogy az egyének bizonyos jogokról való lemondása nem jogérvényes, hanem semmis, s így arról nem is mondhat le. Ide tartozik az élethez való jog is. Ebből világosan következik, hogy az ilyenü ölés jogellenességét nem szünteti meg az a tény sem, hogy az illető kivánságára, vagy határozott akaratára történt az. Így a cselekmény szándékos emberölésnek minősülne, ha a törvény nem lenne tekintettel a körülményekre a cselekmény mérle-

gelésénél. A törvény azonban ezeket a szempontokat figyelembe veszi és méltányolja is azokat. Közre játszanak itt szerelmi szempontok, vagy könyörület, vagy barátság.

A szerelmi szempontok megérthetők, mert az egyén lelki állapota ilyen esetben nem normális. Ilyen esetben többnyire mindkét fél meg akar válni az élettől s az egyiket csak a véletlen menti meg a haláltól. Így a cselekmény nem ítéltető meg oly szigorúan, mint a szándékos emberölés esetében. Könyörület esetében szintén másként bírálendő el a helyzet. Valaki pl. súlyos gyógyithatatlan betegségben szenved s oly kínokat szenved, hogy nehéz azt nézni is. Ilyenkor, ha könyörületből a beteg egy barátja méreggel megöli, vagy orvos morfium injekcióval halálát sietteti, nem tekinthető a cselekmény oly súlyosnak, mintha azt szándékos emberölési szándékkal követte volna el. Ilyenkor az egyén a szándékos emberölés tényálladékát kimeríti ugyan, de a körülmények enyhítik cselekménye súlyosságát. Így világlik ki az a tény, hogy a törvény nem hagyja figyelmen kívül a méltányossági szempontokat a bűncselekményeknél sem.

A helyzet régebben egészen más volt. A római jogban, sőt a középkori jogban is általános volt az a felfogás, hogy a szenvedő fél részéről kinyilatkoztatott óhaj mentesítette a cselekményt a büntetéstől, vagyis a kívánatra elkövetett emberölés nem volt büntett. Ezen a téren változás 1721-ben következett be, mikor az új porosz büntetőtörvénykönyv a kívánatra való ölés cselekményét szándékos emberölés büntettének minősítette. Későbbi porosz törvények már enyhébben büntették ezt a cselekményt. Az enyhébb büntetés elvét vallják aztán a többi nyugati államok büntetőtörvénykönyvei is. Érdekes megemlíteni, hogy úgy a francia, mint az angol törvényhozás a cselekmény különválasztását mellőzté, így ugyanugy büntették, mint a szándékos emberölés büntettét.

Hazánkban ezen a téren határozott álláspont nem volt kialakulva, hanem úgy tekintették kezdetben a cselekményt, mint közönséges büntettet, majd később a kialakult birói gyakorlat értelmében a felfogás oda módosult, hogy egy kategóriába sorolták az öngyilkosságban való részességgel és így a cselekményre jóval enyhébb büntetést alkal-

maztak. Az enyhébb büntetés mellett nyiltan az 1843. évi javaslatunk foglalt állást, amely 130 §-ában jóval enyhébb büntetést rendel a kívánságra való ölés cselekményére. A cselekmény enyhébb megítélése így a külföldi joggyakorlat hatása alatt jött létre.

Komoly megfontolás tárgyát képezi az utóbbi időben, jelen bűncselekménnyel kapcsolatban az az eset, hogy vajjon milyen megítélés alá kerüljön az az eset, mikor az egyén menthetetlen súlyos beteg, elmebeteg oly mértékben, hogy gyógyítani nem lehet és halálának siettetésével kinjaitól lehetne bizonyos mértékben megszabadítani. A felfogás erre az esetre egymástól nagyon elütő. Általában a jogi felfogás a visszaélésektől tart. Minden esetre nyilvánvaló, hogy az, aki valóban nagyon súlyos beteg és mentségére az orvostudomány sem tud már semmiféle gyógymódot alkalmazni, vagyis a halál közeli beállásával számolni kell, akkor, hogy súlyos kinjaitól az egyén szabaduljon, indokolt, ha fájdalmait a halál bekövetkezésének siettetésével enyhítjük. Az, aki súlyos és gyógyíthatatlan elmebeteg, halála segítség hozzátartozóinak és a tá-

sadalomnak is. Ilyen esetben tehát nem tekinthetjük a cselekményt úgy, mintha az egyén szándékos emberölés, vagy enyhébb megítéléssel kívánatra való ölés cselekményét követte volna el hanem a cselekmény elkövetőjét a büntetéstől, mint a cselekmény más helyzetben való következményétől mentesíteni kell. Minden esetre óvatosan kell kezelnünk az ilyen eseteket s igazán csak akkor nyugodhatunk meg ezekben a cselekményekben, ha annak elkövetése előtt erre egy bizottság beleegyező választ ad. Célszerű ellenőrzése lenne a szabálytalanságok megszüntetésének az, ha pl. az igazságügyi orvosi tanácsból három és a bírói karból egy tag komolyan megvizsgálná aztadott esetet s amennyiben úgy találná, hogy a halál siettetése indokolt, akkor meg kellene engedni a beteg halálának mielőbbi siettetését. Természetesen ebben az esetben föltétlenül szükséges a betegnek nem is annyira beleegyezése, mint inkább egyenes kívánsága. Az elve még ilyen feltételek mellett is sokan ellenzik s többnyire csak addig mennek el, hogy ily esetben a cselekmény elkövetőjét egészen enyhe büntetéssel kellene sújtani. Egyedül a dán büntető-

törvénykönyv ad helyet rendkívül méltánylást érdemlő esetekben a büntetés ily esetekben való mellőzésének, amit nálunk is magáévá tesz úgy Finkey Ferenc, mint Hacker Ervin.

Ezzel a szemponttal élesen szembe helyezkedik úgy jogi, mint erkölcsi szempontból Angyal Pál. Jogi szempontból nem helyesli azért, mert amint el kell tünni a végszükségben levő embernek oly cselekedetét, hogy életét megmentse más ártatlan egyén feláldozásával, valamint, hogy a jogrendszernek szemet kell hunyni a háboruban történő ölésekkel szemben, ugyanily mértékben meg kell akadályozni minden oly cselekményt és amennyiben elkövették büntetéssel kell sújtani, amely az ember legértékesebb javának, életének elpusztítását célozza. A jog az élet értékelése szempontjából nem dönthet még akkor sem, ha azt állami szakértő bizottság végzi is. Angyal szerint ez arra az álláspontra engedne következtetni, mintha azt az ókori spártai rendszert igyekeznének feleleveníteni, hogy aki nem ép az nem érdemli meg azt, hogy éljen, mert teher úgy az egyén, mint a társadalom számára. Angyal az ars bene moriendi esetébe számítja az ilyen cselek-

ményt s így határozottan ellene foglal állást. Angyal fejtegetései természetesen megállják helyüket, de csak abban az esetben, ha figyelmen kívül hagyjuk azt a tényezőt, hogy az a gyógyíthatatlan beteg emberfeletti kinokat áll ki és az élethez nincs reménye, sőt halálának rövid időn belül való bekövetkezésével számolni kell.

A büntetés kiszabásának mérvében teljes mértékben igazat adhatunk Angyalnak, mert valóban az a helyzet, hogy a három évi börtönről le lehet szállni indokolt esetben akár az egy heti fogházra is. Így a cselekmény valóban egész enyhe büntetés útján nyer elintézését. A fonalak helyzet aztán abból adódik, hogy az keresztül megy egy hosszas bírói eljáráson, aki tulajdonképpen méltányos emberi kötelességét teljesíti egy oly egyénnel szemben, akinek megélhetéséhez már semmi remény. Tekintettel arra, hogy kevés ilyen eset fordul elő a gyakorlatban, elfogadhatjuk Angyal óvatos álláspontját, mert így minden bizonytalan elejét vesszük annak, hogy ezen a téren a jog által biztosított uton oly cselekményt kövessenek el, amely már az emberölés tényálladékát meríti ki s így szigorúan büntetendő.

A cselekmény törvényes fogalmát a btk. ugy határozza meg, hogy annak alanya bárki lehet, mert a törvény nem határozott egyént, hanem "valaki"-t említ. Ezek szerint tehát nem jön számításba az a tényező sem, hogy a cselekmény elkövetője házastárs, fel-, avagy lemenőágbeli rokon. Így a minősítő, vagy súlyosbbitó körülmények itt nem érvényesülnek.

A bűncselekmény tárgya is csak az ember lehet jelen esetben, mert állaton, élettelen tárgyon efféle bűncselekmény nem követhető el. Itt is csak az az ember lehet a cselekmény tárgya, aki határozottan kívánta, illetőleg akarta a megölést, mert ha nem akarta, vagy ezt elfogadható módon kifejezésre nem juttatta, akkor a cselekmény már nem kivánságra való ölés, hanem szándékos emberölés büntetési tényálladékát meríti ki. A kijelentés formájában érvényesnek tekintendő az az eset is, mikor nem kijelentés, hanem facta concludentia uján nyilvánul meg az akarat. A cselekmény elkövetésébe való pusztá beleegyezés még nem meríti a cselekmény tényálladékát, hanem ebben az esetben a bíróság a súlyosabb büntetést alkalmazza, ami magyarázható azzal,

hogy az egyén nehéz helyzetében már nem képes az önálló mérlegelésre s nincs normális ítélőképessége, tehát így tette, *arra* beleegyezése sem minősülhet jogilag érvényes akaratkijelentésnek. Vannak büntetőjogászok, kik ez ellen a tény ellen foglalnak állást, amelyk azonban fentebb említett indokok alapján helytelennek tekintendők. Figyelembe kell az akarat megítélésénél még a lelkiállapotot is venni, mert az ingerültségből, vagy tréfából tett kijelentés nem tekinthető érvényesnek. A félreértés folytán kívánatra elkövetett emberölés azonban a joggyakorlat szerint mégis a btk. 282.§-a szerint bírálendő el.

A cselekmény tevékenysége alatt az élet kioltását értjük, bármilyen eszközzel is történik az. Előfordulnak itt olyan határesetek is, amikor nem látjuk világosan, hogy vajjon kívánatra való ölés, vagy pedig öngyilkosságban való részesség képezi-e a cselekmény tárgyát. Abban az esetben, ha a cselekményt a tettes a megölt határozott kívánságára követte el, akkor a cselekmény a 282.§-ban foglaltak szerint bírálendő el. Ha a cselekmény elkövetésénél az egyén a bűncse-

lekmény alanyára kényszerítő befolyást, vagy cselárd fondorlatot alkalmazott, akkor már kedvezményezett cselekménynek nem tekinthetjük, hanem a tett és a büntetés a Btk. 279.§-a szerint minősül.

Meg kell még itt emlékeznünk a szándékról is. A szándék fogalmánál a fok szerinti minőség nem lényeges. Ugyanigy nem jön számításban a btk. 75.§-ában körülírt előre megfontoltság sem. Tehát egy elbírálás alá esik, akár előre megfontolt szándékkal, akár a nélkül követte el a tettes cselekményét.

Büntetés szempontjából a cselekmény elkövetője három évig terjedhető börtönnel büntetendő. A büntetésnél azonban le lehet szállani egész alacsony fokra, mint említettem akár egy heti fogházra is, ha az enyhítő körülmények olyan nagy számmal szerepelnek. De mellékbüntetésként kiszabható három évig terjedhető hivatalvesztés, továbbá pénzbüntetés is. A pénzbüntetést, mint mellékbüntetést az 1928. évi X. t-c. 3.§-a határozza meg. Ezenkívül még kártérítés is állapítható meg, mert a cselekmény, ha kedvezményezett bűncselekmény is, de mégis emberölés.

II.

Az öngyilkosságnál való részesség.

A Btk. 283.§-a szerint "három évig terjedhető fogházzal büntetendő az, aki valakit az öngyilkosságra rábir, vagy e célra annak tudva eszközöket, vagy szereket szolgáltat."

Hogy ezt a cselekményt igazán mérlegelni tudjuk, szükséges tájékozódunk abból a szempontból, hogy milyen elbírálás alá esik büntetőjogi szempontból az öngyilkosság megítélése. Azt már láttuk, hogy az élethez való jogról való lemondása az egyénnek nem tekinthető joghatályosnak. Ezek szerint az öngyilkosság sem tekinthető jogos cselekménynek büntetőjogi szempontból, az öngyilkosságra való rábirás, illetve az abban való részesség méginkább helyteleníthető büntetőjogi szempontból, ami a törvény szövegéből ki is tűnik. Azonban a cselekmény az általános felfogás szerint nem olyan súlyos, mint a kivánságra való ölés esetében, ami a büntetés mérvéből kiviláglik. Nézzük most a cselekmény jogfejlődését.

A római jog az öngyilkosságot, mint bűncselekményt nem ismerte s így azt nem is büntette. Egyedül a katonákra vonatkozólag állapított meg szigorú rendelkezéseket s bizonyos súlyosabb esetekben azt, aki öngyilkosságot kísérelt meg, halállal is büntette. Az egyház s így a kánonjog az öngyilkosságnak már különös becsstelen jelleget tulajdonított és így büntetéssel sújtotta, amennyiben nem nyert beigazolást az a tény, hogy az öngyilkos tettének elkövetésekor elmebeteg volt. Még jelenleg is érvényben van a katolikus egyház ama jogszabálya, hogy az öngyilkosokat nem részesíti rendes végtisztességben. A középkori jogrendszer a kánonjog felfogását vette alapul s az öngyilkossági kísérletet büntetendő cselekménynek minősítette, sőt az öngyilkos hagyatékának egyharmad részét még elkoboztatta. A büntetés, amiben az életbenmaradott öngyilkos részesült, a fogházbüntetés volt.

A legújabb felfogás alapelve már az 1791. évi magyar büntetőtörvénykönyv-javaslatban megtalálható. Az 1794. évi porosz btk. pedig nyíltan állást foglal a mellett, hogy az öngyilkossági kísérlet nem képez bűncselekményt.

A magyar jogi felfogás a középkori felfogáshoz hasonlóan az volt, hogy az aki öngyilkos becsstelen, és így azt nem pap, hanem a hóhér temesse el. Az 1791. évi tervezet már nem bünteti az öngyilkost, ellenben felelősségre vonja a segédkezőket és a felbujtókat. Ekkor a becsstelen eltemetés is megszűnt, mint idejét múlt szokás. Az 1843. évi javaslat is csak a bünsegédeket és a felbujtókat büntette ilyen esetben, de magát az öngyilkosságot elkövető személy cselekményét nem minősítette büntettnek.

Jelenleg érvényben lévő törvényeink és a birói gyakorlat is azon az állásponton van, hogy az öngyilkosságot, vagy annak kísérletét nem bünteti. De azt határozottan kimondja a Btk. hogy aki valakit öngyilkosságra rábir, vagy erre a célra az öngyilkosnak abban a tudatban, hogy ő ezeket öngyilkossági célra használja fel, szerket és eszközöket szolgáltat, szigoruan bünteti. A törvény indokolása is a mellett szól, hogy annak ellenére, hogy az embernek azon joga, hogy életét megsemmisítse, büntetőjogi szempontból nem ismerhető ugyan el, de számos körülmény mégis szükségessé teszi, hogy ennek az elvnek

helyt adjunk. Az öngyilkosságra való elszánás belső ösztönnek szüleménye, melyet előidézhet számos oly tényező, melyet törvénnyel, vagy pedig józan ésszel szabályozni teljes mértékben lehetetlen. Öngyilkosságot sokan félelemből, idegességből, feldult lelkiállapotból kifolyólag követnek el s legtöbb esetben hiányzik a józan meggondolás, **sőt** az egyén tettének elkövetése alkalmával ideiglenes elmezavarban szenved.

Ezek az érvek azonban már nem hozhatók fel azzal szemben, aki az öngyilkosságra valakit rábir, vagy aki tettének elkövetésénél segítségére van. Ezért ezek cselekményeit a törvény büntetendő cselekménynek is minősíti. Erre a törvényes rendelkezésre nagy szükség van, mert az olyan elemek nem érdemelnek kiméletet, akik az efféle destruktív cselekedeteket meggátlás helyett még inkább elősegítik, s nem teljesítik elsőrendű fontosságú emberbaráti kötelességüket. De, ha a kívánatra való ölés büntetés alá esik, akkor feltétlenül bűnhődéssel kell lakolni, ^{amely} aki valakit élete kioltására bír rá. Az előbbi pedig jóval méltányosabb dolog, mert a megöltet kintjaitól szabadítja meg abban az állapotában, mi-

kor életben maradásához már ugy sincs semmi remény. Öngyilkosságra való rábirás esetében pedig nyilvánvaló, hogy a cselekmény kimeríti a felbujtás tényálladékát.

Az öngyilkosnál a helyzet az, hogy ha büntetné is törvény, nem érne semmit abban az esetben, ha az illető meghal. Hozzá tartózóit sem lehet büntetéssel sujtani, mert azok a cselekményről nem tehetnek. A hagyatékából való elkobzás is igazságtalan lenne az örökösökkel szemben. Ha megmarad az öngyilkos, elég büntetés neki az a fizikai fájdalom, melyet tettével előidézett. De ezenkívül is tettét a többség nem normális állapotban követi el, a józan ítélőképesség hiányzik nála s így cselekménye nem tekinthető olyannak, mint aki ^{nem} zavart elmeállapotban követi el tettét. Az öngyilkosság különben is társadalmi kórtünet, ezt pedig büntetőjogi beavatkozással orvosolni csak annyiban lehet, hogy azokat sujtsuk büntetéssel, akik az öngyilkosságot magatartásukkal, vagy tetteikkel elősegítik. Büntetőjogi szempontból csak annyiban van jelentősége, hogy a társadalom ily elesettjeit be kell kapcsolni a társadalomba patronage egyesület,

vagy más intézmény útján. Célszerű lenne az ilyen egyéneket orvosi felügyelet alatt tartani bizonyos ideig s pedagógusok segítségével megtalálni a módot arra, hogy elesettségükből fel-emeljük őket.

A cselekmény egyrészt abból áll, hogy az öngyilkost cselekményére rábirta. A rábirásnak olyannak kell lenni, hogy az egyént elhatározásában döntő módon befolyásolja. Különben a felbujtásra vonatkozó rendelkezések érvényesek. Abban az esetben pedig, ha a tettes beszámithatatlannal egyént vitt rá az öngyilkosságra, vagy annak tévedését használta fel, avagy vele szemben kényszert alkalmazott, akkor ugy birálandó el cselekedete, mintha emberölés közvetett tettese lenne s így nem a Btk. 283.§-a alapján esik büntetés alá. Fontos, hogy a rábirás és az öngyilkosság között okozati összefüggés legyen. Mert akkor, ha a tettes öngyilkossági cselekményére már régebben elszánta magát, akkor a rábirás nem tekinthető oly érvényűnek, mintha a tettes a cselekményt a rábeszélés hatására követte volna el. Itt esetleg csak az esik számításba, hogy a szenvedő alanyt elhatározásában megerősítette.

A tényálladék második része a szerek, vagy eszközök nyújtásában áll. Itt szigoruan meghatározott eszközöket és szereket kell csak figyelembe venni. Más tevékenység büntetés alá nem esik. Pl. ha valaki szobáját rendelkezésére bocsájtja a cselekmény elkövetőjének, nem esik büntetés alá. Az egyén csak akkor követi el az öngyilkosságban való részesség büntettét, ha tudatában van annak, hogy kizárólag a cselekmény elkövetésének célzatával szolgáltatja a szereket, vagy eszközöket, illetőleg beszéli rá a tettet az öngyilkosság elkövetésére. Illés szerint, tekintettel a cselekmény sui generis voltaára, az ily cselekményre való felbujtás is büntetés alá esik, hasonlóképen a bűnsegély is.

A cselekmény elkövetőjének büntetése három évig terjedhető fogház, így nem büntett, hanem vétség. Ezenkívül, mint mellékbüntetés hivatalvesztés, sőt az 1928. évi X. t-c. értelmében még pénzbüntetés is megállapítható. Leszállásra a büntetés mérvében természetesen itt is van mód a cselekmény súlyosságának megítélése szerint. Annak ellenére, hogy ez nem emberölés, kártérítési összeg megállapítása itt is indokolt.

III.

Az amerikai párbaj.

Az amerikai párbajra vonatkozólag a btk. 283.§-ának 2. bekezdése a következőket mondja: "Ha pedig két személy kölcsönösen megegyezett az iránt, hogy előre meghatározott módon a sors-tól tétessék függővé, hogy közülök melyik vál-jék öngyilkossá, s ennek következtében az öngyil-kosságra irányzott cselekmény végre is hajtatott de a halál nem következett be: mindkettőre egy évtől öt évig terjedhető államfogház; ha pedig a halál bekövetkezett: az életben maradottra öt évtől tiz évig terjedhető államfogház állapitan-dó meg."

Az amerikai párbaj megítélése jogi szempont-ból nehéz. A cselekménynek külön való tárgyalá-sa nem is lenne indokolt, ha valóban a párbajnak egyik különös esete lenne. Azonban a törvényben foglalt tényálladék szerint nem tekinthetjük párbajnak s így büntetés szempontjából is más el-bírálás alá kell, hogy essék. Az amerikai pár-

baj egy erkölcszeteln, a közel multban elég nagy mértékben elterjedt destruktív, büntetendő cselekmény. A rendes párbaj még egész más elbírálás alá vehető, mert ott a személyes bátorság, az egyéni ügyesség és tudás kifejezésre juthat s így egyforma jó képzettségű egyéneknél még a döntés az igazságosságot is könnyen megközelítheti. Amerikai párbaj esetén azonban mindez hiányzik. Ott nem érvényesül az egyéniség egyáltalán, hanem a két fél élete kizárólag a véletlen szerencsére van bízva s így meglehetősen destruktív cselekménynek tekinthetjük.

Hogy melyik büntetési kategóriába soroljuk az amerikai párbajt, elég nehéz eldöntenünk. Ugyanis az a helyzet, hogy többféle cselekményre ráillene ez az eset. Felfoghatjuk ugyanis, hogy ez öngyilkosságra való rábírás, mert az a fél, akinek kedvez a szerencse, kötelezi a másikat, hogy ölje meg magát. Felfoghatjuk kívánságra való ölésnek is, mert a nyertes fél kívánságára történik az élet kioltása. Ezt megerősíti még az a gyakorlat, hogy abban az esetben, ha a vesztes fél nem oltja ki életét, a nyertes követi el sok esetben a szenvedő alany kívánságára.

Ezek az álláspontokon felülemelkedve ugy az irodalom, mint a magyar btk. is a cselekmény sui generis büncselekménynek minősíti s benne nem az ember élete elleni büncselekményt lát, hanem egy erkölcstelen hazárd játéknak minősíti, hol az ember legértékesebb java, az élete forog kockán. Ha alaposan meggondoljuk ezeket a dolgokat, akkor helyt is adhatunk ennek a fel-fogásnak.

Hogy a törvény nem tekinti párbajnak a delictumot az kiviláglik annak természetéből. Így itt a kihívás, valamint a tövbi előkészületek nem tekintendők büncselekménynek, míg a rendes párbajnál már ezek is büntetés alá esnek. Annyiban egyezik ugyan a rendes párbajjal az amerikai párbaj, hogy mindkét fajta cselekményre államfogházasi büntetést állapít meg, ami azonban egyáltalán nem helyeselhető. Az ilyen erkölcstelen cselekményre egész nyugodtan meg lehetne állapítani büntetési büntetést is, vagyis legalább büntött és nem államfogházat.

A büntetés mérve a szerint változik, amint az öngyilkosság bekövetkezik. Ha csak a kísérlet történt, meg akkor jóval enyhább a büntetés, de

ebben az esetben már mind a két fél büntetés alá esik. Ebben az esetben tehát a kísérlet is sui generis büntetendő cselekmény. Ha a cselekmény a kísérleti stádiumig sem jutott el, akkor egyik fél sem esik büntetés alá, hiába történt meg az amerikai párbajra való megegyezés.

A cselekményre mellékbüntetésként hivatalvesztést is meg lehet állapítani, sőt a btk.289 §-a szerint megállapítandó, pénzbüntetés pedig az 1928. évi X. t-c. 3.§-a értelmében kiszabható. A kártérítés kérdése itt vitás, tekintettel arra, hogy az irodalomban is nagyon elütőek a vélemények. Az amerikai párbaj nem esik az emberölés tényálladéka^{alá}, így erre a cselekményre a btk. sem állapít meg kártérítést. De ettől függetlenül sem indokolt a kártérítés, mert az amerikai párbajnál nincs kényszerítő körülmény, hanem mindkét fél józan ítélőképességének tudatában, illetve birtokában határozza el magát az amerikai párbajra s ezek szerint, mivel külső kényszerítő körülmény, vagy testi és szellemi, avagy lelki fogyatékoság nem áll fenn, így a vesztes fél részéről kártérítés sem állapítható meg, mivel nem indokolt.

IV.

A gyermekölés.

A gyermekölésről a Btk. 284.§-a rendelkezik, mely a következőket mondja: "Azon anya, aki a házasságon kívül született gyermekét a szülés alatt, vagy közvetlenül a szülés után szándékosan megöli: öt évig terjedhető börtönnel büntetendő."

Az ujszölettnak ilyen módon való megölése egészen új keletű sui generis delictum. Általános szemszögből nézve^a dolgot, szándékos emberölés büntettének kellene tekintenünk a cselekményt, azonban tekintettel az elkövető alany körülményeire, más megítélés alá esik s így a törvény is enyhébb büntetéssel sújtja, noha egy ujszölettt életének kioltása ártatlanul még súlyosabban esik a latba, annyival is inkább, mert önmagával szemben absolut tehetetlen és teljes mértékben ki van szolgáltatva anyjának.

A római jog ilyen szempontból nem distingválta s a bűncselekménynek ezt a fajtát így nem is ismerte. Az egyházjog ellenben már másként fogta fel ezt a cselekményt s mérlegelve annak er-

kölcsi szempontból is destruktív voltát, még súlyosabban büntette az ilyen bűncselekményt. Az enyhébb büntetés elvét a XIV. században kezdték alkalmazni azzal az indokolással, hogy az anyát tettének elkövetésében becsületének megmentése döntően befolyásolja. Az enyhébb büntetés iránti folyamat a XVIII. században öltött úgy az irodalomban, mint a törvényekben nagyobb méretet, bár a francia jog még ekkor is erősen tartotta szigorú elveit s halállal büntette az anyát, ki gyermekét megölte. Csak a XIX. században haladt addig a jogfelfogás, hogy azt az anyát, akinél cselekménye elkövetésénél az előre megfontoltság hiányzott, életfogytiglani büntetéssel sújtották. A francia büntető igazságszolgáltatás ezzel akart gátat vetni az elszaporodott ily nemű bűncselekményeknek.

A magyar jogrendszer is azt az álláspontot követte, hogy a gyermekölést elkövető anyát a legszigorubbán kell megbüntetni. Így a XIII. században a büntetés súlyosbbitott halálbüntetés volt. A halálbüntetés nálunk megmaradt egészen a XIX. századig, mikor már a szabadságvesztés büntetésre kezdett a bírói gyakorlat áttérni.

Védő intézkedéseket már előbb hajtottak végre, amennyiben elrendelték a teherbe esett hajadonoknak megseprüzését, valamint községi előljárásság felügyelete alá helyezését. Későbbi törvényjavaslataink, mint az 1792. évi és az 1843. évi már külön kategóriába sorolták a gyermekölés büntettét és halál büntetés helyett szabadságvesztés büntetést állapítottak meg. Büntetőtörvénykönyvünk az általánosan elterjedt felfogást téve magáénak, már jogilag privilégizálja a gyermekölés büntettét és jóval enyhébben bünteti.

A gyermekölés enyhébb büntetéssel való büntetését és a szándékos emberölés kategóriájából való kiemelését és így sui generis bűncselekménynek való nyilvánítását az idézte elő, hogy a figyelem fő súlya az anyáról a gyermek felé toldott el. Komoly vizsgálat tárgyává az anyát tették és kutatták annak fizikai és lelki állapotát a cselekmény elkövetése alkalmával. Kétségtelen az a tény, hogy az anya a szülés alatt, vagy a szülés után közvetlenül a normálistól egészen elütő testi és lelkiállapotban van s így cselekménye más elbírálás alá esik, mivel vélelmezhető, hogy nincs józan ítélőképességének birtokában.

Az a tény pedig, hogy a gyermek törvénytelen még inkább menti az anya cselekményének súlyosságát.

A cselekmény enyhébb megítélésének mérlegelésénél ésszerű vizsgálat tárgyává tenni a szakorvosi vélekedéseket is. Erre vonatkozólag Kenyeres Balázs, kiváló törvénytudományi orvosszakértő megállapítja, hogy az anya a szülés alatt, vagy közvetlenül a szülés után oly nehéz helyzetben van, lelkiállapota annyira sajátságos és idegrendszere annyira legyengült, hogy a legkisebb momentumokra is érzékenyen reagál. Így aztán könnyen előadódhatik az a helyzet, hogy ráébred az anya arra a tudatra, hogy gyermeke törvénytelen és mekkora szégyent fog jelenti számára s ezek hatása alatt sajátságos állapotában könnyen rászánja magát gyermeke életének kioltására. Itt tehát eszmei összefüggés van a cselekmény alanya szempontjából, annak lelkiállapotát vizsgálva az öngyilkoséval s így a törvény a többé-kevésbé abnormis állapotot méltányolva enyhébb büntetést állapít meg.

De figyelembe kell itt vennünk a nő testi elgyengülését is. A fájdalmak, melyet^{ke} a szülés

idéz elő, továbbá a nagy vérveszteség mind olyan tényező, mely mintegy elősegíti az anya ily cselekmény elkövetésére való hajlamosságát annyival is inkább, mivel mindennek előidézője az a gyermek, akit világra hozott.

Figyelembe veendők itt még a szociális szempontok is. A házasságon kívül szülő anyák rendszerint olyan anyagi viszonyok között vannak, hogy gyermeküket nem tudják miből eltartani és nevelésükről sem tudnak gondoskodni. Ez a tény a büntetés szempontjából ugyan irrelevans, de figyelmem kívül még sem hagyhatjuk oly esetben, mikor az anya szülése alkalmával, vagy közvetlen utána különben is nincs oly állapotban, hogy az ilyen tények komoly kihatással ne lennének gondolkodására. Ezenkívül még komoly gond tárgyát képezheti a szülő nőnél hozzátartozói haragja és az a várható tény, hogy otthonából megszégyenítő magatartásáért őt magát is kutasztják és újszülött gyermeke hátráltatása következtében még magának sem lesz képes normális életlehetőségeket biztosítani. Így aztán a tulzott tépelődés és aggódás könnyen a bűn útjára viszi az anélkül is nem normális állapotban lévő anyát.

Magának a bűncselekménynek alanya csak nő lehet. De nem bármely nő, hanem csak az, aki házasságon kívül szültes gyermekét megölte. Ha ezek a tényezők nem forognak fenn, akkor a cselekményt nem lehet a Btk. 284. §-a szerint elbírálni. Ez a rendelkezés kiterjed a társtettesre, valamint a felbujtóra is.

A cselekmény tárgya a házasságon kívül született gyermek. Tehát itt fontos tényező, hogy a gyermek ujszülött legyen és a szülés házasságon kívül történjék. A gyermeknek élve kell születnie, mert ha halva született, akkor tevékenységi tárgy hiányában a cselekmény nem tekinthető bűncselekménynek. Bár sok eset előfordult a gyakorlatban, mikor az anya megölt gyermeke halva születésére hivatkozott. Itt jön segítségünkre a törvényszéki orvostan, mely megállapította, hogy mindegy ujszülött megszületése után legkésőbb 30 másodperc múlva lélekzeni kezd. Ha akkor öli meg az anya, mikor már lélekzett, a tüdejében lévő levegő segítségével megállapíthatjuk, hogy forog-e fenn bűncselekmény, vagy sem. Abban az esetben, ha bűncselekmény forog fenn, a vízbe tett tüdő a víz színére jön, mert a tüdőben lévő

levegő felhajtja. A gyermek életképessége különben itt nem szükségszerű követelmény.

A házasságon kívül születettség elve a legszigorubban veendő birói gyakorlatunk értelmében. Ugyanis nem lehet alkalmazni a Btk. 284. §-át abban az esetben, ha férjes nő házasságuk tartama alatt született gyermekét öli meg, de abban az esetben sem lehet ezeket a rendelkezéseket alkalmazni, ha a gyermeket a házasság tartama alatt, vagy akár a házasság megkötése előtt nem a férj, hanem egy kívül álló harmadik személy nemzette.

Ezzel az állásponttal szemben, helytelenítve a kuria felfogását, szembehelyezkedik Angyal Pál, valamint a német büntetőjogi irodalomból is többen azzal érvelve, hogy a házasságtörésből született gyermeket szülő anya is lehet ugyanolyan helyzetben és lelkiállapotban, mint a házasságon kívül szülő anya s így kedvezményesebb elbirálása indokolt. Ez igaz, de ezzel szemben felhozhatjuk, hogy a bizonyítás itt sok esetben rendkívül nagy nehézségekbe ütközik és ezen az alapon sokan a törvényt akarnák kijátszani és az igazságot nehéz lenne megközelíteni.

Abban az esetben, ha a házasság megszűnik akár a férj halála, akár a házasság birói uton való felbontása folytán, a házasság megszűnése után még 10 hónapon belül született gyermek úgy tekintendő, mint aki érvényes házasságban született. A joggyakorlat nem zárja ki a bizonyítás lehetőségét az ellenkező esetre, ami azonban szintén nagyon nehéz. Az a gyermek, aki érvénytelen házasságból született még törvényesnek tekintendő, eltekintve attól az esettől, mikor mindkét fél tudott házasságuk érvénytelenségéről.

Itt még felmerülhet a kérdés, hogy vajjon milyen hatása van az olyan tévedésnek, mikor a gyermeket házasságon kívül születettek hiszik, holott valójában törvényes. Ebben az esetben a törvényt ridegen alkalmazva szándékos emberölést kellene megállapítanunk, azonban figyelembe véve a Btk. 82. §-át úgy mérlegelhetjük reálisan a helyzetet, ha a Btk. 284.§-át alkalmazzuk. Abban az esetben pedig, ha az anya úgy véli, hogy gyermeke törvényes, vagyis házasságon belüli, holott házassága valójában érvénytelen s ennek tudata nélkül követi el tettét, ridegen a törvény szövegéhez alkalmazkodva a cslekményt gyer-

merkölésnek kellene minősíteni, de tekintettel arra, hogy a házasságon kívüliség a tettes tudatában a törvény által méltányolt alanyi követelmény s így abban az esetben, ha a tettes éppen az ellenkezőjét vélte, nem részesülhet kedvezményesebb megítélésben, hanem tettét szándékos emberölésnek kell minősíteni.

A cselekmény alanyának elkövetési tevékenységét az a cselekmény képezi, hogy gyermekét a szülés alatt, vagy közvetlenül a szülés után megöli. Az ölés faja nem lényeges, vagyis nem számít, hogy tevéssel, vagy pedig mulasztással követi azt el. A törvény szigorú keretet szab itt is. Az ölésnek szándékosnak kell lennie és megfelelő időben kell annak megtörténnie, mégpedig a szülés alatt, vagy pedig közvetlenül a szülés után. Szülés alatt történik a szándékos ölés abban az esetben, ha a magzat oly részei már kiváltak az anya testéből, melyekre gyakorlott külső hatással az életet ki lehet oltani. Abban az esetben, ha az anya méhéből ilyen részek még nem váltak ki, akkor az élet kioltását nem tekintjük Kenyeres szerint gyermekölésnek, hanem a cselekmény magzatelhajtásnak minősül.

Közvetlenül a szülés után elkövetettnek csak akkor vehetjük a cselekményt s akkor állunk gyermeköléssel szemben, ha az ujszülött életének kioltása akkor történik, mikor az ujszülött teste teljes mértékben elhagyja az anya testét. Kenyeres Balázs véleménye szerint ilyenkor nehézségekkel állunk szemben abból a szempontból, hogy sokszor nem állapítható meg bizonyosan, vajon a rohamos szülés, vagy pedig a köldökzsinóron keresztül történő elvérés idézte-e elő az ujszülött halálát.

A "közvetlenül a szülés után" kitétel megítélésére vonatkozólag ugy az irodalomban, mint a birói gyakorlatban sok esetben egészen elütők a vélemények. Legtöbb büntetőtörvénykönyv más-ként fogja fel, mint ahogy azt egy másik állam büntetőjogában találjuk. A mi 1843. évi javaslatunk 5 napban állapítja meg ezt az időt. Ehez a felfogáshoz csatlakozik még több külföldi btk. is. Van olyan btk. is, mely 24 órát állapít meg. A legujabb felfogás szerint, ami általánosságban elterjedő félben van, azt az elvet vallja, hogy csak addig indokolt a nő privilegizált volna, ameddig az anya a szülési fájdalmak alatt áll, il-

letve a szüléssel összefüggő fájdalmak rá még komoly kihatás al vannak, noha a fájdalmak már megszűntek.

A Btk. 284.§-a sem az időre, sem pedig a megítélés módjára vonatkozólag nem határoz s így kétségtelen, hogy a törvény azt az elvet vallja jelen esetben, hogy szakértők meghallgatása után legjobb belátása szerint döntsön a bíróság. Előadódhatik az az eset is, mikor a szülő anya fájdalmai között öntudatát elvesziti. Ilyenkor a Btk. 76. §-a alapján az anyát fel kell menteni. Az öntudatlanság megállapítása nem szakértők által szinte lehetetlen, ezért célszerű, sőt szükséges, hogy a bíróság a szakorvosi véleményt meghallgassa., mert ebből a szempontból csak a szakorvosok hivatottak dönteni.

A törvény előírja, hogy az ölésnek szándékosnak kell lenni, mert különben az anya nem élvezheti a 284.§-ban biztosított privilégiumot. Abban az esetben, ha vétkes ölésről van szó, akkor a cselekményt a Btk. 290. §-a szerint kell elbírálni. Kenyeres Balázs szerint a cselekmény már a gondatlan emberölés tényálladékát meríti ki, ha az anya elmulasztja a szükséges szülész-

női, vagy orvosi segély igénybevételét. A szándék fennforgása, vagy a cselekmény indulatos volta első tekintetre közömbös. Azonban a büntetés kiszabásánál már mérlegelés tárgyát képezi. A szándékosság fennforgása többnyire már a tettből, az elkövetési cselekményből következtethető. Pl. abban az esetben, ha az anyát a halál bekövetkezésének előidézésében vétkes gondatlanság terheli, akkor a szándékosság megállapítása nem vitás és így a cselekményért az anya sokkal súlyosabb büntetésben részesül. Viszont abban az esetben, ha az anya nincs tudatában annak, hogy a szülés be fog következni s így a megfelelő óvóintézkedéseket sem tudta megtenni, akkor a cselekményt sem gyermekölésnek, sem pedig gondatlan emberölésnek nem minősíthetjük.

Fontos követelmény, hogy az anya tudatában legyen születendő gyermeke törvénytelen voltának. Erre a szükségességi kritériumra utaltam már fentebb, hogy szükség van ennek a szempontnak fennforgására a cselekmény minősítése szempontjából. Ugyanis abban az esetben, ha az anya a gyermeket törvényesnek hitte, holott valójában nem volt az, mivel az enyhítő körülmények fenn-

forognak a cselekményt gyermekölésnek kell minősítenünk a méltányossági szempontok szem előtt tartásával. Ellenben abban az esetben, ha a gyermek törvénytelen, az anya pedig tévesen azt hitte, hogy törvényes házasságából származik, annak ellenére, hogya rideg tények megítélése szerint az esetet úgy kellene felfognunk, mint a gyermekölést, azonban figyelembe véve az anya tévhitét és ezen az alapon való culposus gondolkodását és magatartását, indokolt, hogy a cselekményt a Btk. 278-279-280, avagy 281. §-a szerint büntessük.

A cselekményre a Btk. által kiszabott büntetés öt évig terjedhető börtön, ezenkívül, mint mellékbüntetés a hivatalvesztés. Mellékbüntetésként még ezenfelül az 1928. évi X. t-c. értelmében pénzbüntetés itt is kiszabható. A büntetés kiszabásánál méltányossági szempontok felforgása esetén leszállásnak is van helye, de ezzel szemben a cselekmény halmazati alakja is előfordul. Így történhet ikerszülés is, mely esetben a gyermekölés alaki halmazatot képez. Ha pedig a gyermek megszületése előtt az anyán magzatelhajtást hajtottak végre, azonban ez nem

járt sikerrel és a gyermek élve született s ez után oltották ki életét, a cselekmény minősítésénél mindkét szempontot figyelembe kell vennünk s így a két cselekmény együtt anyagi halmazatot képez s így természetesen jóval súlyosabban esik büntetés alá. Törvényszéki orvosszakértők véleménye szerint abban az esetben, ha az anyán magzatelhajtást hajtottak végre sikertelenül s a gyermek megszületett, ellenben megállapítást nyer, hogy életképessége a magzatelhajtás következtében csökkent le oly mértékben, hogy ha beavatkozás nem történt volna az anya részéről történt életét veszélyeztető cselekmény nem okozta volna halálát, akkor nem a gyermekölés tényálladékát meríti ki a cselekmény, hanem még a magzatelhajtás fogalmi körébe sorolandó, mint a cselekmény utókövetkezménye. Birói gyakorlatunk ellenben fenti eset fennforgása esetén is halmazatot lát a cselekményben, ami nem is indok nélküli, mivel bizonytalan, hogy szülés alatti, vagy közvetlenül a szülés utáni beavatkozás nélkül bekövetkezett volna-e a gyermek halála. Ilyen esetekben privilégizálás nincs, hanem alkalmazni kell a halmazat szabályait.

Fentiekben láttuk az ember élete elleni bűncselekmények különleges eseteit, nevezetesen a/. a kívánatra való ölést, b/. az öngyilkosságra való rábirást, valamint az abban való részeséget, c/. az amerikai párbajt és d/. a gyermekölést. Első tekintetre mind a négy büntetendő cselekménynél feltűnik, hogy vajjon miért emelte ki ezeket a cselekményeket a törvényhozó az általános kategóriából, holott a tevékenység eredménye mind a négy esetben csaknem teljes mértékben az ember legértékesebb javának, életének kioltását eredményezi. Erre vonatkozólag láttuk az irodalmi és általános közfelfogást, amelyet a józan ésszel ítélve helyeselhetünk más Méltányossági szempontból döntő befolyással az a tényező bír, hogy a kívánatra való ölésnél az emberiség, a fájdalomtól való szabadítás van a cselekmény elkövetőjére nagy hatással, az öngyilkosságnál a törvény nem léphet az egyén akaratának irányításába, mivel az ilyen jelenség társadalom-erkölcsi kórtünet és az egyén a cselekmény elkövetése alkalmával többnyire nincs is józan ítélőképességének birtokában; a rábíró, illetve a segédeszköz nyújtó is helytelen

erkölcsi alapon áll s így kívánja jogossági tudatban a félig elesett támogatását szolgálni azal, hogy életének kioltásában segédkezik. Az amerikai párbajnál nem annyira az élet elleni bűncselekmény, mint inkább az élettel való erkölcstelen hazárdjáték játszik szerepet s így enyhébb megítélés alá esik figyelembe véve a régebbi társadalmi közfelfogás helyeslő voltát erre az esetre. Bár kétségtelenül meg kell állapítani, hogy közönséges börtönbüntetés sokkal indokoltabb lenne az államfogház helyett. A gyermekölés tekintetében az általános birói felfogás és az irodalom álláspontja is helyeselhető tekintettel az anya szorongatott helyzetére, szülési fájdalmaira és sajátságos lelkiállapotára.

Igy láthatjuk a törvény rugalmas voltát, az esetleges merevségeket az eltérő joggyakorlattal megszüntetve és mindig a mindenkori társadalmi közfelfogáshoz alkalmazkodva igyekszik a társadalmi rendet és kiegyensúlyozottságot s ezzel együtt a társadalmi közbiztonságot és igazságosságot biztosítani.